

شروقه كرنا الآداب العشرة

نقّيسين و شروقه كرنا
شّرخ د. صالح العصيمي.

وه ركّيران
سپهل قاسم

مركه فت

www.mzgaft.com

نقیسین و شروه کرن: شیخ د. صالح العصیمی.

وهرگیړان: سیپهل قاسم.

دیزایننا ناقره روکی و بهرگی: سایتی مزگه فت.

ژ بهرهمین: سایتی مزگه فت www.mzgaft.com

الحمد لله الذي جعل العلم أصولاً، وسَهَّلَ بها إليه وُصُولاً، وأشهد ألاَّ
إله إلاَّ الله وحده لا شريك له، وأشهد أنَّ محمداً عبده ورسوله صلَّى
الله عليه وعلى آله وصحبه ما بيَّنت أصول العلوم، وسلَّم عليه وعليهم
ما أُبْرزَ المنطوقُ منها والمفهومُ، أمَّا بعدُ:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اعْلَمْ - هَدَانِي اللهُ وَإِيَّاكَ لِأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ - أَنْ مِنْ أَعْظَمِ الْأَدَابِ عَشْرَةٌ:
ئانكو: (تو بزانه - خودی بهری من و ته بدهته باشتترین رهوشت و
ئه خلاق - كو ژ مه زنترين توره و ئادابان: دههن).

◆◆ شروقه کرن ◆◆

دانهری پهرتووکی نامیلکا خو دهستیپیکر ب (به سمه لی) ئانکو ب
ناقئ خودایی مه زن، ئه فهژی وهکو چاقلی کرن ب پیغه مبه ری عَلَيْهِ السَّلَامُ
وهختا نامه بو سه روک و مه لکین دهوله تان فرید کرن، و چیکرنا
پهرتووکان ژی هر ل دویف قئ ریکی بوویه.

پاشی گوټ: (أَنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْأَدَابِ عَشْرَةٌ) و توره و ئاداب ب خو
گه له کن و درگه هین وی ژ ئیک جودانه، به لی ده ست نیشانکر ب
تنی ب دهه ئادابان ژ بهرکو ئه ف دهه ئادابه سالوخته دان ب
مه زناهییی، ئه وژی کو ل گوپیټکا گرنگییی نه.

و ئەف دەھ ئادابە یین سالوخداین ب مهزنترین ئادابان ژبەر دوو
تشتا:

ئیک: شەریعەتی گەلەک گرنگی یا پی دای، قیجا بەلگین شەریعی
گەلەکن یین کو دەر بارەهی دیارکرننا وان ئە حکامان هاتین یین
گریدای ب قان دەھ ئادابانقە.

دوو: مرۆف عەدەتی د ژیاننا خو یا پوژانە دا گەلەک قان کاران
دکەت، قیجا یا کو د ناف خەلکی دا بە لاف ئەو دویقچوونا قان
ئادابانە، ژبەر کو مرۆف د روژ و شەفا خودا گەلەک بکار دئینیت.
و پەیفقا (آداب) جەمعما پەیفقا (آدب)ە، کو ژ لایین شەریعەتی و
عورفی قە بو تشتی باش دەیت.

قیجا ئەو تشتین ژ لایین شەریعەتی و عورفی قە د باش بن
دبیژنی: (آداب)، و حەقیقەتا وی ئەو: سالوخەتین باش و خیری
نە.

و ئەوی خو ب خەملینیت ب قان سالوخەتین باش دبیژنی:
(مؤدب)، و دەیتە سالوخەتدان ب: (ذو آدب_ خودان ئە دەب).

و سالوخته تانا وی ب قی چهندی ژبه رهندی یه کو سالوخته تین
خیری یی ل دهف کوم بووین، ئبن قهیم -رحمه الله- د (مدارج
السالکین) دا به حس کرییه.

بنیاتی موکم کو ئاداب ل سهر ئاڤا دبن دوو تشتن:

۱_ ئه حکامین شهرعی.

۲_ عورف و عهدهت.

قیجا هندهک جار ئه دهب دهیته پالدان بو دهلیله کی شهرعی،
یه عنی هندهک جار مروّف و مردگریت ژ دهلیله کی شهرعی، و
هندهک جار ژ عورفی.

و یا کو بو مه ژ ئان هردووکا دیار دبیت بو دیارکرنا ئادابان،
پاقرترن ژ ههر ریکه کا دی، و ئه ف هردووکه (به لگه یی شهرعی، و
عورف) ژ بهری وان ناف و ئه گه را دهین یین کو غهیری موسلمانان
ژ ئه هلی شهرقی یان غه ربی بو خو داناین و ناقی وان کرییه
(بروتوکول) یان (ایتیکیت) یان ژبلی ئان ئاڤا ژی ژ وان ناقین بو
هاتینه دانان، به لکو ئه وا مروّف ژ به لگه یین شهرعی و مردگریت یان
ژ وی عورفی ئوممه تا ئیسلامی ل سهر رابووی بلندترن ژ وان یین
کو مروّف د غهیری وان دا دبینیت.

قِيَجَا ئهَوِيْن داخوآزا زانيني دكهن فهره ل سهر وان ئه و دوو تشتا
بجهـ بينن دهر باره ي ئادابان:

ئيك: زانينا وان بو فان ئادابان دقيت ژ به لگه يين شرعي وهرگرن
و ژ عورفه كي دروست و پاقرژ، نه گهر مرؤف ژ فان ههر دووكان
وهرگريت نه شه تييرا مرؤفي هه يه مرؤفي بي مننه ت بكه ت ژ هندي
كو مرؤف ژ ههر ريكه ك و جهه كي دي وهرگريت.

دوو: فان ئادابان بگريت و بجهـ بينيت، چونكي نه و فهرترن ژ ههر
كه سه كي كو ببنه خوداني فان ئادابان، و ههروه سا چونكي
باشترين و پاقرژتريني مرؤفان موحه ممه ده ﷺ و نه و خودان
ته مامترين توره و نه ده ب بوو، قِيَجَا ئه ويْن داخوآزا ميراتي وي
دكهن فهرترن ژ ههر كه سه كي كو چاف ل پيغه مبهري ﷺ بكن، و
خوب خه ملينن بـ ريباز و رهوشت و ئادابين وي.

۱۔ إِذَا لَقِيتَ مُسْلِمًا فَسَلِّمْ عَلَيْهِ، قَائِلًا: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ)، وَإِنْ سَلَّمَ عَلَيْكَ فَقُلْ: (وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

ٹانکو: (ئہ گہر تو گہشتیہ موسلمانہ کی سلاف بکہ یی، بیژی: (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاتہ)، و ئہ گہر وی سلاف کرہ تہ، بیژی: (وعلیکم السلام ورحمة الله وبرکاتہ).

◆◆ شروفہ کرن ◆◆

ٹادابی ٹیک: گریڈاییہ ب ٹادابی سلاف کرنی قہ، و سی مہسہلہ یین
تیدا:

مہسہلا ٹیک: (ئہ گہر تو گہشتیہ موسلمانہ کی سلاف بکہ یی)،
ژ ٹادابین ئیسلامی: سلاف کرنہ.

و جہی وی ئہ وہ: وہ ختا مروؤف دگہتہ موسلمانہ کی.

و (گہشتنا ب ٹیک) ئہ وہ: وہ ختا دوو کہس گہشتنہ دہف ٹیک و
بہرانہر ٹیک راوستییان، یان پتر ژ دووان، قیجا ئہ گہر ٹیک ژ وان
گہشتہ دہف یی دی ہنگی بو ئہ وی ہہیہ ئہ و سلاف بکہ تی.

و (لقي۔ گهشتنا ئيک) دوو جوره:

۱_ گهشتنا حه قیقى: ئەڤه ئەوه کو مروڤ بگهته ئيک بيى کو پهردهک دناڤهرا وان دا ههبيت.

۲_ گهشتنا حوکمی: ئەوه کو پهردهک دناڤهرا وان دا ههبيت وهکی کو ب ته له فونى د گهل ئيک ب ئاخڤن يان هر ريکه کا وه سا. قيجا بو (ب ئيک گهشتنا حوکمی) ژى دى هر ئە حکامین (ب ئيک گهشتنا حه قیقى) ده یی.

و مهرجى سلاڤکرنى ئەوه: مروڤ بگهته موسلمانه کی نه کو کافره کی، بیى کافر -چ فه له و جوهرى بن يان غه یری وان- مروڤ سلاڤ ناکه تى ژ بهر پاشڤه لیدانا پیغه مبهرى ﷺ ژ قى چه ندی.

مه سه لا دووی: (دى بیژییى: (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته))، په یڤا سلاڤکرنى بو مه دیار کر یا کو فه مانا مه پیى هاتییبه کرن وه ختا ئەم دگه هینه ده ف موسلمانه کی، دى بیژیى: (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) کو ئەڤه سالوخته تى وى بیى ته مام و کامله.

و قى سلاقى سى مەرته به يىن ههين:

۱_ گوتنا: (السلام عليكم)

۲_ گوتنا: (السلام عليكم ورحمة الله)

۳_ گوتنا: (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته) و ل دويث گوتنا دروستتر يا نه هلى زانينى كو نه فه دوماهيك مەرته به يه، و نه فه بوو يا به ربه لاق ل دهف سه حابييين پيغه مبهري ﷺ، و نه و فهرموودين دهر باره ي هندى هاتين كو مروث زيده تر بيژيت ژ مەرته با سيبي، چو ژ وان د دروست نين.

و دانهرى پهرتووكى ژى ل مەرته با سيبي يى پاوستياى دلى خو يى برييه سلافا كاملتر، چونكى نه و سلاقه ژ ههر دوو مەرته بين دى كاملتره، قيچا نه وى ب نه وى سلاقى سلاف بكهت دى سيه خير گههنى، چونكى نه فه يا د حه ديسه كا پيغه مبهري ﷺ دا هاتى.

و سلاقكرن ب ئيجماعا زانايان سوننه ته، (ابن عبدالبر) و غه يري وى نه ف چهنده يا فه گوهاستى، قيچا وهختا مروث دگه هته موسلمانه كى سوننه ته مروث سلاف بكهت ي.

مهسهلا سيبي: (و نه گهر وى سلاف كره ته، بيژى: (وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته))، بو مه ديار دكهت كا دى مروث چاوا به رسقا سلاقى دهت، دى بيژى: (وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته).

و ئەگەر ئىك تنى بېژىت: (وعليكم السلام) دروسته، و ههروهسا ئەگەر پهحمهتى ژى ل سهر زىده بکهت ههر دروسته، و يا ژ ههميان تهمامتر ئەوه يا کو بهحس کرى، و بهرسقدانا سلاقى ژى وهكى سلاقکرنى سى مهرتبه بيىن ههين، و يا ژ ههميان تهمامتر ئەوه بهرسف بدهت: (وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته).

و بهرسقدانا سلاقى ب ئىجماعا زانايان واجبه، (ابن عبدالبر) و غهبرى وى ئەقه فهگوهاستى يه.

و جهى واجبوونا وى ئەوه: ئەگەر مروّف گههشته دهف ئىكى ب تنى و سلاف کرى، هنگى فهرز عهينه ل سهر وى ئەو بهرسقا سلاقى بدهت، بهلى ئەگەر کومهک بيت، هنگى بهرسقدانا سلاقى فهرز کيفايهيه د دهرهقا وى دا چونكى ئەگەر ئىكى ژ وى کومى بهرسقا سلاقا مروقى دا ئەو پيش ههميانقهيه.

و گوّتنا مه: (جهى واجبوونى ئەوه: ئەگەر گههشته دهف ئىكى ب تنى) دهيته زانين کو ئەگەر ئىكى گوھل سلاقى بوو بهلى مههما سلاقهري نه ئەو کهسه بيت، هنگى بهرسقدان ل سهر وى واجب نينه، يهعنى ئەگەر ئىک ب پهخ مزگهفتى فه يى پوينشتى بوو، و کهسهک هاته مزگهفتى و مههما وى کهسهکى دى بوو ل جههکى دى کو سلاف کهتى، قىجا وهختا گههشته دهف وى و گوّت:

(السلام علیکم) و مهره ما وی تنی ئەو که سه بوو ئەوی گه هشتییه دهف، نه کو ئەف که سی دی بوو یی کو روینشتی ل دهف مزگهفتی، هنگی بهرسفدانا سلاقی ب تنی ل سه ر وی واجبه ئەوی سلاف بو ئەوی هاتییه ئاراسته کرن، و واجب نابیت ل سه ر وی ئەقی ب تنی گوھ لی بووی.

قیجا هه چییی گوھ ل سلاقی بیت و مهره ما سلاکهری نه ئەو بیت، هنگی بهرسفدانا سلاقی ل سه ر وی واجب نینه.

۲_ إِذَا أَرَدْتَ الدُّخُولَ عَلَى أَحَدٍ فَاسْتَأْذِنْ، وَأَقِفْ عَنِ يَمِينِ الْبَابِ أَوْ
يَسَارِهِ، فَإِنْ أَذِنَ لَكَ دَخَلْتَ، وَإِنْ قِيلَ لَكَ: ارْجِعْ، فَارْجِعْ.

ئانكو: (ئەگەر تە قییا بچییه ژوور ل دەف کەسەکی دەستویرییی
بخازە، و ل پەخێ راستی یی دەرگەهی یان یی چەپی ب پراوستە،
قیجا ئەگەر دەستویری داتە هەرە ژوور، ژ خو ئەگەر گۆتە تە:
بزقەرە، هنگی بزقەرە)

◆◆ شروقه کرن ◆◆

ئادابێ دووی: بەحسی ئادابیین دەستویری خواستنی کر. و چوار
مەسەلە ییین تیدا:

مەسەلا ئیکی: (ئەگەر تە قییا بچییه ژوور دەف کەسەکی
دەستویرییی بخازە)، جەھێ دەستویری خواستنی دیارکر، جەھێ
وئ ژێ ئەو: وەختی مروۆفی بقییت ب ژوور بکەئیت، قیجا
هەچییی بقییت بچیتە ژوور دی دەستپیکی دەستویرییی خازیت،
و نابیت ئەو بچیتە ژوور ژ نوی دەستویرییی بخازیت، چونکی
جەھێ خواستنا دەستویرییی بەری چوونا ژوورە نە کو پشتی
چوونا ژوور.

و دەستویری خواستن (الاستئذان) ئەو: مروۆف داخوازا
دەستویرییی بکەت.

و چوونا ژوورا تشته کی ئه وه: ب که ونی خو بچیته دناف دا.
و فرمان کرن ب خواستنا دستویرییی بو جهه کی وه سایه کو یی
گرتی بیت وه کی مال ه کی، یان په رتوو کخانه کا گرتی، یان هر
جهه کی وه سا، به لی ئه گهر عاده ته ن جهه کی به رده وام شه کری بیت
وه کی دوکانان ل بازاری یان په رتوو کخانه کا به رده وام شه کری، ئه شه
بییدی ب دستویرییی نینه.

قیجا ئه گهر خواستنا دستویرییی بو وان جهان بیت یین کو
دمرگه هیان وان گرتی وه کی مال و جهین وه سا، هنگی خواستنا
دستویرییی دی گریدای فی حاله تی بیت، ژ خو ئه گهر جهه کی
شه کری بیت وه کی دوکان و جهین وه سا هنگی حوکی خواستنا
دستویرییی ل قیری نامینیت.

مه سه لا دووی: (دی ل ره خی راستی یی دمرگه هیان یی چه پی
راوستیت)، ئه گهر قییا دستویرییی بخازیت دی ل ره خی راستی
یان یی چه پی یی دمرگه هیان راوستیت، نه کو دی ل نیقی و به رانه ر
دهری راوستیت، چونکی مه رهم ژ دستویری خواستنی پاراستنا
عه وره تابه دا نه بینیت، قیجا بجه ئینانا فی تشتی دی ب هندی
بیت ئه و خو ژ دهری دویر بکته و خو بده ته لایه کی، دا چاخی وی

ب چ تشتا نه که قیت کو بو ئه وی دروست نه بیت ببینیت قیجا خودانی مالی یان وی جهی پی نه خوش ببیت.

و ههروهسا راوستیانا مروقی ل ره خه کی دمرگه هی دبیته ئه گه ر مروف بهیته پاراستن ژ دیتنا وان عه وره ت و تشتین بو مروقی نه دروست مروف ببینیت و سه حکه تی.

مهسه لا سیی: (قیجا ئه گه ر دهستویری داته هه ره ژوور)، چونکی دهستویری په یقه که چوونا ژوور بو مروقی دروست دکه ت، ئه گه ر گوته مروقی (ومره ژوور) یان (که ره مکه، فه رموو) یان هه ر په یقه که دی یا رامانا هندئ بدت کو دهستویری دا مروقی، هنگی مروف دی چینه ژوور.

نه کو دهستویری ب تنی د په یقا (ادخل_ ومه ره ژوور) دا دهیته هه صراندن، به لکو هه ر په یقه که رامانا هندئ بدت، هنگی دروسته بو مروقی مروف بچینه ژوور، وه کی وی په یقا پتربیا جار ان ل سه ر ئه زمانی خه لکی (که ره مکه) یان (فه رموو) یان (ومره) یان هه ر په یقه که دی یا وه سا کو بوویه عه ده ت د ناف خه لکی دا.

مهسه لا چاری: (ژ خو ئه گه ر گوته ته: بزقره، هنگی بزقره)، ئه گه ر دهستویری نه دا ته و گوته ته: بزقره، هنگی تو بزقره، ژبه ر بجه ئینانا فه رمانا خودایی مه زن: {وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ آرْجِعُوا فَأَرْجِعُوا}

[النور: ۲۸] ئانكو: (وئەگەر ئەو دەستویرییی نەدەت، و بیژتە هەوہ:

بزقین هوین بزقین)

بۆ زقینی ئەگەر دەستویری نەهاتەدان بۆ کەسەکی، دوو حالەت
یین هەین:

۱_ دى زقريت و بى تشتهک بکەفتە د دلى دا، هەما خودان دى
زقريت و نەخوشییا ژ قى تشتى نابینیت.

۲_ دى زقريت و دى تشتهک کەفتە د دلى دا، قیجا خودان وهختا
د زقريت بۆ ئەوی نەخوشە و دى د دلى خودا نەخوش بیت.
قیجا یا ئیکى ئەوہ یا موافقى شەریعەتى، و یا دووی بەروفاژی
شەریعەتى یە.

دقیت مرۆف بزقريت و چ نەکەفتە د دلى مرۆقى دا.

چونكى فرمانکرنا ب زقینی فرمانا خودایی مەزنە، و حەقیقەتا
بجە ئینانا فرمانا خودی ئەوہ: مرۆف خو تەسلیم بکەت و ب
زقريت و چ تشت نەکەفتە د دلى دا ژبەر حوکمی خودی، چونكى
خودایی مەزن فرمانا مە یا کری ئەگەر خودانی مالی ئەم
زقراندین ئەم بزقین، چونكى خەلک خودان عوزرن.

و ژ خو ئه گهر ئيک خو نه رازی بکته و لومه ی خودانی مالی بکته
و به حسا وی بکته، هنگی ده ليله ل سهر هندی کو وی ب
دروستی خو ته سلیمی فهرمانا خودایی مه زن نه کریه.

و ئه ف مه سه له و یین به ری وی دوو حو کم یین تیدا ژ نه حکامین
ده ستویرییی کو گریداینه ب دانا ده ستویری و زقراندنی.

یه عنی یان دی ده ستویری ده تی یان ژی دی زقرینیت.

مال وی ری حو کم سییی، نه وژی نه وه: نه گهر خودانی مالی (یان
جهی) د به رسقی نه هات، هنگی مروّف دی زقریت.

قیجا بو ده ستویردانی دوو حالت یین هین:

ئیک ژ وان: به رسقا وی بدهت کو ده ستویرییی بده تی یان ژی ب
زقرینیت، قیجا نه گهر ده ستویری دا دی چیته ژوور، و نه گهر
زقراند، دی زقریت.

حاله تی دی: به رسقا وی نادهت، یه عنی نه ده ستویری د ده تی و
نه دبیزیتی بزقره، هنگی بو قی حاله تی مروّف دی زقریت.

۳۔ سَمَّ اللّٰهَ فِي ابْتِدَاءِ اَكْلِكَ وَشُرْبِكَ قَائِلًا: (بِسْمِ اللّٰهِ)، وَكُلُّ
بِيَمِينِكَ، وَكُلُّ مِمَّا يَلِيكَ، وَاِذَا فَرَغْتَ فَالْعَقَّ اَصَابِعَكَ، وَقُلْ: (الْحَمْدُ
لِلّٰهِ).

ٹانکو: (ل دستپیکا خوارن و قہ خوارنا خو ناھی خودی بینہ و
بیڑہ: (بسم اللہ)، و ب دست پی راستی بخو، و ژ بہر سنگا خو بخو،
و ئە گەر تو ژ خوارنی خلاس بووی تلین خو ب ئالیسہ، و بیڑہ:
(الحمد لله)).

◆◆ شروفہ کرن ◆◆

ئاداب سیی: گریداییہ ب ئادابی (خوارنی) قہ، و شہش مہسہلہ
یین تیدا:

مہسہلا ئیکی: (ل دستپیکا خوارن و قہ خوارنا خو ناھی خودی
بینہ)، و ئە قہ ئەوہ کا دی مروّف چ بیڑیت ل دستپیکا خوارن و
قہ خوارنا خو.

و مہرہم ب (دستپیکا) ئەوہ: مروّف ناھی خودی بیڑیت ل بہری
دست ب خوارن و قہ خوارنی بکەت.

مہسہلا دووی: (دی بیڑیت: (بسم اللہ))، ٹانکو ل دستپیکا
خوارن و قہ خوارنا خو دی بیڑی: (بسم اللہ).

و گۆتئا خودانئ پهرتووکئ (قائلا: بسم الله) شروقه کرنه بؤ گۆتئا
وی (سم بالله)، قئجاء دئ بیژئ: (بسم الله) و ب قئ رهنگئ کورت،
چونکی بجهـ ئئنانه بؤ فرمانا پیغه مبهرئ خودئ ﷺ د
حه دیسا عومه ر بن ئه بی سه له مه دا - خودئ ژئ رازی بیت- یا
کو د (سه حیج) -ئ دا هاتی کو پیغه مبهرئ خودئ ﷺ گۆته وی:
(یا غلام، سم الله، وکل بیمینک، وکل ممّا یلیک))

گۆتئا پیغه مبهرئ: (سم الله) ئانکو بیژه: (بسم الله)، و ب رهنگه کئ
روون و ئاشکهرایا د ربوایه تا طه به رانی دا هاتی د (المعجم الکبیر)
دا کو پیغه مبهرئ خودئ ﷺ گۆته وی: (یا غلام، قل: بسم الله).

و زیده کرنا (الرحمن) یان (الرحمن الرحیم) یان زیده کرنا هنده ک
باشناقئین دی یئین خودئ، یان ناقه کئ دی بدانته جهئ ئیک ژ
وان وهکی کو ئیک بیژیت: (بسم الله الرحمن الرزاق)، یان (بسم
الله الرزاق الکریم) ئە گهر ئیک ژ فان گۆت، ئە و وی ناقئ خودئ
ئینا و زیده تر ژئ، گۆت: (بسم الله)، و پاشئ ل سهر زیده کر ژ وئ
یا ل سهر زیده کری.

و ئە هلی زانینئ خیلافا هه ی ل سهر هندی کا کیژ کاملتر، گۆتئا
(بسم الله) یان گۆتئا (بسم الله الرحمن الرحیم) یان گۆتنه کا وهکی
قئ؟

ئەبو زەكەرييا نەوھووی و ئبن تەيمییە نەقی ئەو یا ھلبژارتی کو زیدە کرنا (الرحمن الرحيم) باشتەر و بخیرترە، و ئەبو فەضل ئبن حەجر د (فتح الباري) دا بەروفاژی وان یا گۆتی کو تەعقیبە کا دایە گۆتتا ئیمامی نەوھووی یا گۆتی کو ئیمامی چو دەلیل نینن کو زیادا وی باشتەر.

و ئەقا ئبن حەجەری گۆتی بەیترترە، یا کاملتر ئەو ھەو ھەکی د سوننەتی دا ھاتی گۆتتا (بسم الله) ب تنی، قیجا ئەگەر تشتە ک ل سەر زیدە کر ئەو وی گۆتتا باشتەر ھیلا و یا کیمتر گۆت، بەلی ئەقا وی گۆتی ھەر دروستە.

و مە پێشتر گۆت کو گۆتتا وی دی ل دەستپیکا خوارنی بیت، و ھەچیپی ل دەستپیکا خوارنی نە گۆت ھنگی دوو ھالەت یین ھەین:

ھالەتی ئیکی: د بەر خوارنیرا بیژیت: (بسم الله في أوله وآخره).
ھالەتی دووی: نەبیژیت و ژبیر بکەت ھەتا ژ خوارنی خلاس دبیت، ھنگی ئەو نابیژیت.

مهسهلا سبيی: (و ب لایبی راستی بخو)، دیار کرنا ئاله تی خوارنی،
 ئەوژی دەستی راستی یه.

و ب ئاشکه رایبی نه گۆت (ب دەستی راستی) به لکو گۆتی: (کل
 بیمینک) چونکی ل دهف خه لکی هه مییی یا دیاره کو مروّف ب
 دەستی د خوت چ خودان ئیمان بیت یان کافر، یی باش بیت یان
 خراب، بو نموونه (پی) نه ئاله تی خوارنی یی عه ده تی یه - خو
 ئەگه ره هه بن پی بخون ژی-، و چونکی ئاله تی عه ده تی دهسته،
 دئ ئە حکام ژی گریدای دەستی بن.

و ئەو دەستی فه رمان پی ل مروّفی هاتییه کرن کو مروّف پی بخوت
 دەستی راستی یه، ژبه ر گۆت نا پیغه مبه ری ﷺ د حه دیسا بوری
 دا: (کل بیمینک - ب دەستی راستی بخو).

و هه چییی ده ست نه بن و بشییت ب (پیی) بخوت ئەو دئ ب پی
 راستی خوت، به لی ئەگه ره نه شییا هنگی ئەو خودان عوزره دئ ب
 وی خوت یی بشییت پی بخوت.

مهسهلا چاری: (و ژبه ر سنکا خو بخو)، ئانکو ئەو خوارنا ل نیزیك
 ته ژ وی ب خو ژبه ر حه دیسا بوری یا عومه ر بن ئە بی سه له مه -
 خودی ژی پازی بیت-.

و ئەڤه ئەگەر خوارن هەمی ئییک جور بیت، بەلێ ئەگەر گەلەک جورین خوارنی بن، هنگی دروسته ئەو ژ وی جوری خوارنی ژى بخوت یا کول دویری وی.

یەعنی ئەگەر سفرا خوارنی ئییک جوری خوارنی بیت، ئەو دی ژ رەخى خو (ژ بەر سنگى خو) خوت، بەلێ ئەگەر سفرا خوارنی گەلەک جورین خوارنی تیدا بن جورەک یی نیزیکی وی بیت و جورەک یی دویری وی بیت، بلا وی خوارنی بخوت یا ئەو حەز ژى دکەت، بو ئەوی دروسته ئەو ژ وی خوارنی ژى بخوت یا ل دویری وی، چونکی چ ژ وی جوری خوارنی ل نیزیکی وی نینه.

مەسەلا پینجی: (و ئەگەر ژ خوارنی خلاس بووی تلین خو ب ئالیسه)، ئەڤ مەسەله و یا ب دویف وی دا دهیت گریڤای ئادابین خوارنی نه.

ڤیجا ئادابین خوارنی سی به سن:

- ۱- تۆره و ئەدهبی بهری خوارنی.
- ۲- تۆره و ئەدهبی د بهر خوارنی را.
- ۳- تۆره و ئەدهبی پشتی خوارنی.

ڦيڄا ژ وي توره و نه ده بې پشتي خوارنې و كو مروڦ خوارنې
بهس كهت نه وه: مروڦ تلين خو ب ئاليسيت.

و ئاليستنا تلا نه وه: مروڦ ب نه زماني ب ئاليسيت.

و توره و نه ده ب د ئاليستنې دا نه وه: مروڦ هيدي ب ئاليسيت و
بيي دهنگي ژي بينيت، ئانكو هه چيبي تلين خو ب كه ته د ده ښي
خودا و پاشي ب ئاليسيت و دهنگي ژي بينيت ب راستي نه وي
دويره ژ ئادابي، چونكي هه قيقهت و راستيا ئاليستنا جوان نه وه:
ئاليستنه كا هيدي و نهرم ب ئاليسيت ژ بهر وان هه ديسي هاتين
و فه رمان ب ڦي تشتي كړي.

و ئاليستنا ئامانان ژي هر دكه فته د بن ئاليستنا تلان ڦه، وهكي
كه فچكي، يان چه ته لي يان هر ئامانه كي دي يي وه سا، چونكي
نه و خوارنا ب ئاماني ڦه دميينيت بهر كهت يا د وي ژي دا وهكي
وي بهر كهت د وي خوارنې دا يا ب تلاقه د ميينيت.

و مروڦ يي موخه بيهره بو ب ده سته ئينانا ڦي خيرا مه زن يا كو
د هه ديسي دا هاتي كو مروڦ ب خو ب ئاليسيت يان غه يري
مروڦي، وهكي كو ب دروستي ژ پيغه مبهري ﷺ هاتييه
ڦه گوهاستن.

و یا کو تایبەت ب ئالیستنا تلانقە کو غەیری مروۆقی ب ئالیسیت:
وہک دلوۆانی و یاری دئی وەکەت، وەکی ھەقزینی یان زاروکی
بچیک، نە کو وی یی کو عادەتەن دلی مروۆقی نە چتی، چونکی ئەو
ھەدیسە دەر بارە ی ھندی ھاتی د گۆتتا پیغە مبهری ﷺ دا
(فلیلَعَقْھا) ئانکو: ئەو ب خوۆ ب ئالیسیت، یان (یلَعِقْھا) ئانکو: ئیک
ب ئالیسیت، و ئەقە بوۆ ئەوی یە یی کو عادەتەن مروۆق بشیت بوۆ
ترانە و یاری قی چەندی د گەل بکەت وەکی دنابقبەرا ھەقزینان
دا، یان دنابقبەرا بابی یان دەیک و عە یالی بچیک دا، قیجا ئەگەر
ئیک ژان بوو ھنگی دئی بیتە بجھ ئینانا سوننەتی، بەلی ئەوین
دنابقبەرا مروۆقی و وان دا چو نیزیکییا وەسا نە بیت وەکی
ھەقزینی یان دەیک و بابینی، ئەقە دناف عەرەبان دا تشتەکی
پیسە، و ھەتا عادەتەن ژی دلی مروۆقی ناچیتی وەبکەت.

مهسه لا شهشی: (بیژہ: (الحمد لله))، و ئەڤه بهران بهر گۆتئا (بسم
الله) ل دهستی پیکئی، ڤیجا پشتی مروڤ ژ خوارنی خلاس دبیت
دی بیژیت: (الحمد لله).

و جهی گۆتئا وی: دهما مروڤ خوارنی بهس دکهت و ب ته مامی
ژی خلاس دبیت.

ڤیجا ئە گهر ب ته مامی ژ خوارنی خلاس بوو -خوارن بیت یان
ڤه خوارن، و جورهک بیت یان گهلهک بن- دی حه مداما خودی
(عزوجل) کهت.

و ئەو حه دیسین ده رباره ی گۆتئا حه مدی هاتین صیغه تین وان
ژیک جودانه، هه می پیکڤه هندی دگه هینن کو مروڤ حه مداما
خودی بکهت، ڤیجا ئەڤه یه یا فه رمان پی ل مروڤی هاتیبه کرن، و
ئەڤ خیره دی ب دهستڤه هییت، یه عنی ئە گهر ئیکی گۆت:
(الحمد لله) تیرا وی هه یه، و ئە گهر زیده تر گۆت وه کی وی یا د
حه دیسا دا هاتی، وه کی گۆتئا: (الحمد لله طیباً کثیراً، مبارکاً فیه،
غیر مکفی ولا مکفور، ولا مستودع ربنا)، یان غه یری ڤی ژ ی ژ وان
به یڤین د حه دیسان دا هاتین، هنگی ته مامتر و کاملتره.

۴_ تَكَلَّمُ بِطَيِّبِ الْقَوْلِ فِي خَيْرٍ، وَاخْفِضْ صَوْتَكَ مُتَمَهَّلًا فِي حَدِيثِكَ،
وَأَنْصِتْ لِمَنْ كَلَّمَكَ مُقْبِلًا عَلَيْهِ، وَلَا تُقَاطِعْهُ، وَلَا تَتَقَدَّمْ بَيْنَ يَدَيِ
الْأَكْبَرِ بِالْكَلَامِ.

ٲانکو: (ب ٲاخفتنا خوش و يا خيرى ب ٲاخفه، و دهنگى خو نزم
بکه، و گوهداريا وى بکه يى د گهل ته د ٲاخفتيت و بلا بهرى ته
لى بيت، و ٲاخفتنا وى نه بره، و ل بهراهيا وى نه ٲاخفه يى ژ ته
مهزنتر).

◆◆ شروفه کرن ◆◆

ٲادابى چارى: گريدايه ب ٲادابين ٲاخفتنى فه، و هفت مهسه له
بين ٲيدا:

مهسه لا ٲيکى: (ب ٲاخفتنا خوش و خيرى ب ٲاخفه)، و ٲاخفتنا
خوش نه وه: ٲاخفتنا پاقر و يا ب سلامت بيت ژ گوٲنين کريٲ.

و ٲاخفتنا خيرى: نه وه يا شهرعى و عورفى دلى مه بريى.

و فرمان ب دوو تشتا يا ل مروقى هاتيهه کرن د ٲاخفتنا وى دا: و

نه و هردوو ژى د گوٲنا پيغه مبهرى ﷺ دا بين هاتينه به حسكرن:

((مَنْ كَانَ يَوْمًا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُقَلِّ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ)) متفق

عليه

ئانكو: (هه چيبي ئيمان ب خودى و روژا دويماهيبي هه بيت بلا
ئاخفتنا خيري بيژيت يان خو بي دهنگ بكهت).

قيجا ئيك ژ مه فرمان يا لى هاتييه كرن ئەگەر ئاخفت ئاخفتنا
خيري بيژيت، يان ژى ئاخفتنا خو ب پاريزيت و چو تشتا
نه بيژيت.

مهسهلا دووى: (دهنگى خو نزم بكه)، و دهنگ: ئامانى ئاخفتنى يه
كو ئاخفتنى بو مروفي پالدهت.

و نزمكرنا دهنگى ئەوه: مروف هيدي و نزم ب ئاخفت و بلند
نه كهت، قيجا ئەگەر مروفي ئاخفت مروف دى نزم ئاخفت، و
دهنگى خو بلند ناكهت.

مهسهلا سيبى: (هيدي ب ئاخفه)، ئەگەر مروفي ئاخفت يا
دروست و سوننهت ئەوه مروف هيدي و ب دلى خو ب ئاخفت
(يه عنى له ز نه كهت).

ئانكو: دى په يقينى خو ئيك ئيكه بيژيت، دا ئاخفتنا خو ب
پاريزيت و ئاخفتنا وى بگه هيت و خهلك تيبگه هيت.

قيجا نه له زكرنا د ئاخفتنى دا دوو مفايين ههين:

۱_ مرؤف ئاخفتنا خو ب پاريزيت، قيچا چ پهيف ژ دهقي نادرکهفن ئه گهر بهري هنگي نه بيقيت و هزرا خو تيدا نه کهت.

۲_ ئاخفتنا وي بگهيت، خه لک دي د ئاخفتنا وي گهن و دي ژ ئاخفتنا وي زانن کا چ دقيت.

مهسهلا چاري: (گوهدارييا وي بکه يي د گهل ته د ئاخفتيت)، ئانکو تو گوهي خو بدهيي و ب دل گوهداري بکه ي.

قيچا ئه و گوهدارييا فه رمان پي ل مرؤقي هاتييه کرن: قه دمره کا زيده تره ژ گوهداريکرن، خودايي مه زن دبيژيت: {وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا} [الاعراف: ۲۰۴]

ئانکو: (وده مي قورئان دئيتته خواندن هوين گوهدارييا وي بکه ن و خو بي دهنگ بکه ن).

قيچا (استماع): ئه وه تو گوهداريبي بکه ي.

و (انصات): ئه وه تو گوهداريبي بکه ي و دبه رپا نه ئاخقي.

قيچا (انصات) بلندتره ژ (استماع) ي، و هر (انصات) هک (استماع) ه و زيده تره ژي، به لي هر (استماع) هک (انصات) نينه.

مهسهلا پینجی: (بهری ته لی بیت)، ئانکو بهری ته ب هه میقه لی بیت وه کو چاقدیریکرن بو حقی وی و پاراستن بو ثیانا وی. و کاملترین بهریخودان ئه وه: مروّف ب ناخویی و سه رقه یی بهری خوّ ده تی.

مهسهلا شهشی: (ئاخفتنا وی نه بیره)، و برینا ئاخفتنی ئه وه: هیژ ئاخفتنا ئاخفتنکه ری ته مام نه بووی مروّف ب ئاخفیت، قیجا هیژ یی مه ره ما خوّ دیار دکه ت، و ئه و ناهیلیت مه ره ما وی دیار ببیت. **مهسهلا هفتی:** (ل بهراهییا وی نه ئاخفه یی ژ ته مه زنتر)، چونکی شه ریه تی حه ققی مه زنی یی پاراستی، و ژ وان حه ققان: حه ققی وی د ئاخفتنی دا، کو بهری وی که سی دی نه ئاخفیت، قیجا نابیت مروّف بهری یین مه زن ب ئاخفیت د وی تشتی دا یی کو مه ره ما هه ردووکا ئیک بیت، نه کو د وی تشتی دا یی کو مه ره ما هه ردووکا نه ئیک بیت.

و یی مهزنتر ئه وه: یی ب مهزنییی بهری غهیری خو ږاکری.

مهزنی دوو جوړه:

۱_ مهزنییا قه دری، وه کی سه روکاتییه کی، یان ب زانینی، یان غهیری فان.

۲_ مهزنییا عه مری، یی کو ب عه مری قه ژ غهیری خو مهزنتر بیت.

قیجا فه رمان یا ل عه بدی هاتییه کرن کو یی مهزنتر به راهییا وی ب ئا خقی، و یی هاتییه پاشقه لیدان کو ئه و بهری یی مهزنتر ب ئا خقی، دا کو حه ققی وی ب پاریزیت، ژ بهر وی حه دیسا د سه حیچی دا هاتی، گو تننا پیغه مبهری ﷺ: (کَبِرْ کَبِرْ) ئانکو ئا خقتن ده سته پیک بو یی مهزنتره، قیجا دی مروّف حه ققی ئا خقتنی ده ته وی یی مروّف د زانیت ژ مروّفی مهزنتره چ د قه دری دا و چ ژی د عه مری دا.

و هر د قی بابه تی دا: پاشقه برنا دا خوازکه ری زانینی (طالبین علمی) وه ختا به راهییا زانایان د ئا خقتن، چونکی د شه ریعه تی دا فه رمان ب هندی یا هاتییه کرن: کو ئا خقتنی بو زانایان به یلن، و ئه قه حه ققه کی جیگره (ثابت) ه بو وان ب ریکا شه ریعه تی، و ئه قین

خۆ ب زانینِ قه گرتین فه رمان یا ل وان هاتییه کرن ئه و خۆ ب
زانایان و گۆتنین وان زه نگی بکه ن، چونکی دیارکرن شه ریعه تی
یا ب ستوی زانایان قه گریداییه و دقیت ب حه قق خوی رابن،
به لی تو و ئه وین د بن ته دا ئه قه د ستوی هه وه دا نینه، قیجا
ئه گه ر تو گه هشتییه مه رته با وان و به ری خه لکی که ته ته و
هه وجه ی زانین و علم ی ته بوون، هنگ ی تو داخوازا پرگار بوونا
نه فسا خۆ بکه ب هندی کو ب حه قق خوی رابی.

هـ_ إِذَا أَتَيْتَ مَضْجِعَكَ فَتَوَضَّأْ، وَنَمْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، وَأَتْلُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مَرَّةً، وَاجْمَعْ كَفَّيْكَ وَاقْرَأْ فِيهِمَا سُورَةَ الْإِخْلَاصِ وَالْمُعَوِّذَتَيْنِ، وَأَنْفُثْ فِيهِمَا، وَأَمْسَحْ بِهِمَا مَا اسْتَطَعْتَ مِنْ جَسَدِكَ، تَفْعَلْ ذَلِكَ ثَلَاثًا.

ئانكو: (ئەگەر تو چووێه سەر جەیی خۆ بۆ نەستنی دەستنیژا خۆ بگرە، و ل سەر رەخێ خۆ یێ راستی بنقە، و جارەکی ئایەتا (کورسی) بخینە، و پاشی دەستین خۆ کوم بکە و سورەتا (الاخلاص، الفلق، الناس) تیدا بخینە، و پاشی پفکە دەستین خۆ، و پاشی هندی بشیێ لەشی خۆ یێ قەمالە، سی جار شی تئستی بکە.

◆◆ شروقه کرن ◆◆

ئادابی پینجی: گریداییه ب تۆره و ئادابین نەستنی قە، و هەشت مەسەله یین تیدا:

مەسەلا ئیکێ: (ئەگەر تو هاتییه سەر جەیی خۆ دەستنیژا خۆ بگرە)، و (مضجع): جەیی نەستنا مروۆقی یه.

قێجا وهختی عەدەتی بۆ نەستنی شەقە، و د ناڤ عەرەبان دا ئەگەر ناڤی (مضجع) هاتبا مەرەما وان جەیی نەستنا شەقی بوو، قێجا یا کو عەدەتی د ناڤ عەرەبان دا: بۆ نەستنی ب شەف دا هێتە سەر جەهەکی ب تنی، بەلی نەستنا ب روژ ئەو هەر جار ل

نهفسی جهی نه د نقستن، چونکی وان بزاف دکر بؤ ب ریڤه برنا کاروبارین خو و ژيانا خو، قیجا هندهک جار هه ما ئه و ل جهی بازگانیا خو د نقستن یان جهی کاری خو یان ل بهر شقانییا خو، و هندهک جار ژی دا زقرنه سهر کاری خو، ئه و نه دچوونه سهر وی جهی خو یی کو ب شهف ل سهر د نقستن، چونکی جهی نقستنا شهقی عاده تن جهی خه وه کا کویره، ژبه ر هندی دا ل غیر جه نفن.

و نه گهر په یقا (الوضوء) هات مهره م پی: دهستنقیژگرتنا شهرعی یه یا کو دقیت مروف بو نقیژی و غهیری نقیژی بگریت.

قیجا نه گهر نیک ژ مه هاته سهر جهین خو بو نقستنی فرمان یا ل وی هاتییه کرن ئه و دهستنقیژا خو بگریت ژبه ری نقستنی کا چاوا بو نقیژی دگریت، ژبه ر تاییه تمه ندییا ناقی (مضجع) ل دهف عه ره بان کو جهی نقستنا مروقی یا شهقی یه.

مهسه لا دووی: (ال سهر لایی خو یی راستی بنقه)، ئانکو ل سهر ره خی خو یی راستی یی له شی خو.

مهسه لا سیی: (جاره کی ئاسیه تا (الکرسی) بخینه)، کو نه وژی گوتنا خودای مه زنه د سوره تا (البقره) دا: {اللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ {البقرة: ٢٥٥}

و ئەف ئایه ته یا هاتییه ناڤکرن ب (کورسی) چونکی به حسا
کورسییا خودی ب تنی د قی ئایه تی دا هاتییه کرن، و د چ جهی
دی دا نه هاتییه.

و (تیلاوه) ل قییری مه ره م خواندنه، و ئەصلی رامانا (تلاوة):
دویڤچوونه، به لی ل دویف جهی وی د رستی دا رامانا وی ب
گه له ک جورا هاتییه، ژ وان: تیلاوا قورئانی، ئانکو خواندنا قورئانی
ب دویڤچوونا ئیکی بو ئیکی.

مه سه لا چاری: (و ده ستین خو کوم بکه)، و ده ست یه عنی: هه ردوو
که فین (په حنیکیین) ده ستی خو، قیجا دی هه ردووکا کوم که ت
وه کی چاوا بو دوعایی د ده ته به ریک، دی ئیکی ده ته به ری دی
کو هه ردوو پیڤکه به مینن.

مه سه لا پینجی: (و سوره تا (الاحلاص، والمعوذتین) تیدا بخینه)،
قیجا دی سی سوره تا تیدا خینی، ئەوژی ئەڤه نه:
سوره تا (الاحلاص): {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} و هه تا دوماهییی

و (المعوذتان) ئەوژى ئەقەنە: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ} الفلق، و {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ} الناس. و هەتا دوماھییین وان دى خوینى.

مەسەلا شەشى: و پف کەیی، ئانکو: پف کە ھەردوو دەستین خو. و پفکرن ئەو: پفکرن د گەل ئاقەکا کیم، قیجا ئەو ھەوایی ژ دەقى دمردکە قیت دى ئاقەکا کیم د گەل دا بیت.

مەسەلا ھەفتى: (و ھندى بشیى لەشى خۆ پى قەمالە)، و قەمالین یەعنى قیدا ئینان و برن.

ئەگەر ھەر سى سورت خواندن، و پاشى پف کرە دەستین خو، دى ب دەستین خو لەشى خۆ پى قەمالیت ھندى بشیت، ئانکو: ھندى دەستى وی بگەھیتە جھین لەشى وی دى قیدا ئینیت و قەمالیت ل دویف وی حالى ئەو ل سەر.

بۆ نمونە ئەگەر ئیک یی دریزکری بیت و ئەگەر قییا بنقیت و دەستین خو کومکرن و تیدا سورت خواندن و پاشى پف کرى و پاشى قییا لەشى خۆ قەمالیت، ئەو دى ھند لەشى خۆ قەمالیت ھندى دەستى وی بگەھیتە لەشى وی، و ئەو ب تەعدا دەستى خۆ ناگەھینتە وی جھى یى کو دەستى وی نەگەھتى.

و ئیک ژ خەلەتییین چیدبیت د قى مەسەلى دا ئەو: مروف تشتەکی ژ لەشى خۆ ب زفرینیت کو دقیت قەمالیت، ھندەک کەس

دئ پئ خو زقرینن و خو گه هینتئ دا قه مالیت! پاشی دئ وهل
دهستئ خو یئ دژئ کهت، و دئ مباله غئ د قه مالینا له شئ خودا
کهت، و ئە قه خیلافئ وئ چەندئ یه یا کو د سوننه تئ دا هاتی،
چونکی ئە قا د سوننه تئ دا هاتی ئە وه کو مروّف هند له شئ خو
پئ قه مالیت هندی بشیّت و دهستئ مروّقی بگه هتئ (بئ مبالغه).
مهسا ههشتئ: (دئ سئ جار قئ تئشتئ کهی)، ئانکو دئ سئ
جار قان سورەتا خینی و پف که یه دهستئ خو و له شئ خو پئ
قه مالئ، یه عنئ دئ خینی و پاشی دئ پف که یه دهستئ خو و
پاشی له شئ خو قه مالئ ئە قه جارەک، پاشی جارەکادی وهسا، و
وهسا ههتا سئ جاران.

و پفکرن ب قان ههرسئ سورەتان دوو مهقام یئین ههین:

۱_ پفکرن ب وان ل دهمئ نقتئئ، و ئە قه ئە وه یا مه نوکه به حس
کری.

۲_ پفکرن ل دهمئ نه ساخیئ مروّف بخو قه یان غه یری خو قه
بخینیت، دئ مروّف خینیت و پاشی پف که ته دهستئ خو و
پاشی له شئ پئ قه مالیت، و وهسا سئ جاران، و ئە قه ژئ یا ثابت
بووی د سه حیجئ دا ژ حه دیسا عائی شایئ - خودئ ژئ رازی
بیت.

٦ - إِذَا عَطَسْتَ فَغَطِّ وَجْهَكَ بِيَدِكَ أَوْ بِثَوْبِكَ، وَاحْمَدِ اللَّهَ، فَإِنْ سَمَّكَ أَحَدٌ فَقَالَ: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ); فَقُلْ: (يَهْدِيكُمُ اللَّهُ وَيُصَلِّحُ بِأَلْسِنَتِكُمْ).

٦ - ئەگەر تۆ بېھنژی دەستی خۆ یان جلکی خۆ بدە بەر ناچاقین خۆ، و پاشی ھەمدا خودی بکە، ئەگەر ئیکی بەرسقا تەدا و گۆت: (یرحمک اللہ)، تۆ بیژی: (بھدیکم اللہ و یصلح بالکم).

◆◆ شروفە کرن ◆◆

ئاداب شەشی: گریدیە ب ئادابی بېھنژینی ھە، و چوار مەسەلە یین تیدا:

مەسەلا ئیکی: ئەگەر تۆ بېھنژی دەستی خۆ یان جلکی خۆ بدە بەر ناچاقین خو، و (العطاس) ئەو: دەنگە کە ژ دفنی دەرکە قیت د گەل ھەوایەکی دژوار.

و فەرمانا وی کەسی یا ھاتییە کرن ئەوی د بېھنژیت ئەو دەستی خۆ یان جلکی خۆ بدە تە بەر ناچاقین خۆ دا کو شوینوارین بېھنژینا وی ئەوین ژ دفنا وی دەرکە ھن نہ قەپەشن.

قېچا يان دى ب جلكى خو دهف و دفنيت خو گريت -چ ب
 درسووكا خو بيت يان ليقا دشداشى خو يان هر تشتهكى
 وهسا-، يان ژى دى دهستى خو دهته بهر دفنا خو.

و نهو دهستى د دهته بهر دهف و دفنيت خو دى يى چهپى بيت،
 چونكى عادهتهن نهو تشتى ژ دفنى دمردكه ثيت يى پيسه و وهكو
 طهبيعت يى پيسه نه وهكو شهريعت، چونكى مروّف ب
 طهبيعتى خو بهرى خو ژى و مردگيريت و نه ثيت شوينوارين وى
 ببينيت، خو نه گهر ژ لايى شهريعتى فه نه تشتهكى پيس ژى
 بيت.

و تشنتين پيس چ ژ لايى طهبيعتى فه بيت يان ژ لايى شهريعتى
 ژ تشتى خرابه (ژ زيانى يه)، و رهخى چهپى بو تشتى ب زيانه، و
 رهخى راستى بو تشتى ب قه در و پاقره.

مهسه لا دووى: (و حه مدا خودى بكه)، ئانكو بيژه: (الحمد لله).

و د حه ديسان دا يا هاتى كو شيوازهكى زيدهتر ژ په يقا حه مدى،
 قېچا هه چيى ب تنى بيژيت (الحمد لله) نهو وى كي مترينى وى
 بجه- ئينا، و هه چيى زيدهتر بيژيت (نهو زيدههيا د حه ديسان
 دا هاتى) نهو وى ب په ننگهكى كاملتر گوت، وهكى كو مه د بورى دا
 به حسكرى بو مهسه لا حه مدا خودى ژ پشتى خوارنى.

و ژ یاساییښ دپانه تی ئه وه: وه ختا بو تشته کی گه له ک جورین سوننه تی هاتبن، مروّف دئ هر جار ب شیوازه کی بیژیت یان که ت، دا کو مروّف هه می وان سوننه تا بجهـ بینیت یین کو ژ پیغه مبهری ﷺ بو مه هاتینه فه گوهاستن، قیجا هنگی دئ دویچوونه کا ته مام بو پیغه مبهری ﷺ بجهـ ئینیت، و دئ ئه جرئ وی مه زن بیت ژبه ر ساخرنا سوننه تان و پاراستنا وان د ناڤ خه لکی دا.

مه سه لا سیی: (ئه گه ر ئیکی به رسقا ته دا و گو ت: (یرحمک الله))، ئانکو ئه گه ر پشتی بیهنژی نا ته و همد ا ته بو خودی ئیکی بو ته دوعا کرن و گو ته ته: (یرحمک الله).

قیجا هه چیی گوه ل ئیکی بوو بیهنژی و همد ا خودی کر، مروّف دئ دوعا بو که ت و بیژیتی: (یرحمک الله).

و دوعا کرنا ب ره حمی یا گریداییه ب هندئ فه ئه گه ر ئیکی بیهنژی و همد ا خودی کر، به لی ئه گه ر بیهنژی و همد ا خودی نه کر مروّف دوعا ره حمی بو نا که ت.

مه سه لا چاری: (تو بیژئ: (یهدیکم الله ویصلح بالکم))، و ئه فه یا ژ پیغه مبهری ﷺ هاتییه فه گوهاستن.

و ئەو گۆتئین ژ صەحابا هاتینە ئەگواستن -خودئ ژ وان رازی بیت- دبنە نیشانا هندی کو مەرەما شەریعەتی ئەو: دوعا بەینەکرن قیجا ب چ شیواز بن، و ب دروستی یا ژ ئبن عومەری - خودئ ژ وی و بابئ وی رازی بیت- هاتییە ئەگواستن کو وی د گۆت: (یرحمنا الله وایاکم، ویغفر لنا ولکم- خودئ رەحمئ ب مە و هەوە ببەت، و ل مە و هەوە ب غەفرینیت). ئیمامئ مالک د (الموطأ)ئ دا ئەگواستی یە ژ نافعئ، و ئەو ژ دروستترین ئیسنادایە.

و ئەو ئەصلە بو ئەوئ یا کو ئەف باژیرە هی بوویئ، کو دبیزن: (یرحمنا ویرحمکم الله) قیجا ئەف دوعایە یا کو کەتییە سەر ئەزمانئ خەلکی ئەصلئ وئ یا ژ ئبن عومەر هاتییە ئەگواستن، و هەرەسا ب دروستی ژ ئبن عەبباسئ -خودئ ژ وی و بابئ وی رازی بیت- هاتی یە ئەگواستن کو د گۆت: (یرحمنا ویرحمکم الله) ل جەئ بیژیت: (یهدیکم الله ویصلح بالکم).

قیجا ئەف چەندین بو مە هاتینە ئەگواستن و هەر دوعایەکا ب رامانا وان هندی دگەهینن کو مەرەما شەریعەتی ئەو: مروّف دوعا بکەت، و کاملترینا وئ ئەو مروّف بیژیت: (یهدیکم الله ویصلح بالکم).

ڦيڇا ٺه گهر ٺيڪ ٺبلي ڦي ڏوعايي ڏوعايه ڪا دي بڪهت -ب تايبهت
ٺه گهر ٺيڪ ٺ وان بيت بيٺ بهري نوڪه مه گوتين ڪو ٺ صه حابا
هاتينه ڦه گوهاستن- ٺه و موافقي مهره ما شهريعه تي يه، مروڦ
نابيڙيتي ته مخالف شهريعه تي ڪر، و ٺه گهر يي مخالف نه بيت پا
ٺيڪ جار نابيت مروڦ بيڙيتي: بيده يه، چونڪي گه له ڪييا جورين
ڏوعايا د ڦي جهي دا نيشانا هندي يه ڪو مهره ما شهريعه تي ٺه وه
مروڦ ل ڦي جهي ڏوعا بڪهت.

و ٺه وا بو مه ديار بووي ٺ يا بوري هندي دگه هينيت ڪو زڪرين
بيهنڙيني ڏو جورن:

۱- زڪري وي يي د بيهنڙيت، ٺه وڙي ٺه وه ڪو حه مدا خودي بڪهت
پشتي د بيهنڙيت، و ڏوعا بو ٺه وي بڪهت يي به رسقا وي د دهت،
ب گوتنا خو: (يهديڪم الله وي صلح بالڪم)، يان غهيري ڦي ڏوعايي
ٺ وان ڏوعايي ٺ صه حابا هاتينه ڦه گوهاستن يان هر
ڏوعايه ڪادي يا ڪو ب رامانا وان بيت.

۲- زڪري وي يي گوه ل وي دبيت يي د بيهنڙيت، ٺه وڙي ٺه ڦ
ڏوعايه يه ڪو بيڙيتي: (يرحمڪ الله).

۷_ رُدَّ التَّائِبَ مَا اسْتَطَعَتْ، وَأَمْسِكَ يَدِكَ عَلَىٰ فَيْكٍ، وَلَا تَقُلْ: (آه) (آه).

ئانكو: (هندي بشيي نه هيله باوهشكا ته بهيت، و دهستي خو بده بهر دهئي خو، و نه بيژه: (ئااه ئاه).

◆◆ شروقه كرن ◆◆

ئادابي هفتي: گريدايي ب ئادابي باوهشكي شه، و سي مهسه له يين تيدا:

مهسه لا ئيكي: (هندي بشيي نه هيله باوهشكا ته بهيت)، و باوهشك ئوه: ههوايه كه ژ دهئي دهر كه قيت بي كو ئاهه ك د گهل بيت.

قيجا ئه گهر ئه ف ههوايه ژ ناخوييا مروفي هاته پالدان يا پيدقييه مروف نه هيليت دهر كه قيت، و نه دهر كه تنا وي ب هندی يه: مروف شه گريت و بي دهنگ بكهت، قيجا دي مروف بي دهنگ كهت هندي بشيت، دي خو شه گريت ل سهر نه فه سين خو دا له زي نه كهت و ل سهر وي حالي دهر كه قيت بي كو بهر نياس ل بهر خهلكي.

مهسهلا دووی: (دهستی خو بدە بەر دەقی خو)، ئانکو ب دەستی خو دەقی خو بگرە و بدانە سەر دەقی خو، دا کو دەقی وی نەقەبیت ل سەر رەنگەکی کریت.

و یا کاملتر ل قیری بو بکارئینانا دەستا ئەو: یا کو گونجای حالی مروقی بیت، ئەگەر دەف یی پاقر بیت و چ بیهنین نەخوش ژئ نەهین، یان تشتەک د دەقی مروقی دابیت مینتە ب دەستی مروقی قە، دئ یی راستی بکار ئینیت، بەلئ ئەگەر تشتەک بمینتە پیقە کو دەستی پیس بکەت یان بیهنەکا نەخوش ژئ بهیت، هنگی دئ دەستی چەپی بکار ئینیت.

و یا کاملتر ئەو: مروف سەر قەبیا دەستی بکار بینیت نە کو پەحنکا دەستی، قیجا دئ دەستی خو قازی کەت و دەتە بەر دەقی خو.

مهسهلا سییی: (و نەبیژە: (ئاه ئاه))، و ئەو دەنگەکە وەختا باوہشکا مروقی دەیت و مروف دەقی خو قەدکەت، دئ تە گوہل دەنگەکی بیت وەختا باوہشکا وی دریز دبیت ئەف دەنگە ژئ دمردکەئیت: (ئاه ئاه) یان ھەر دەنگەکی وەسا.

و د ریوایەتا بوخاری دا یا ہاتی: (ھاہ ھاہ)، بەلئ یا پتر د ناف خەلکی دا: (ئاه ئاه) و ئەقە ریوایەتا ئەبی داودی یە.

و بۆ تښتې وهسا يې څو کرېت بېت، مروځ دې بۆ خه لکې هندې
ژې ده ته ديار کړن څو ب کيمترين تښت ديار بېت، يه عنى وهکې
مه گوټى څو د حه ديسې دا هاتې: (ئاھ ئاھ)، هنگې ئه څه مه ب
کيمترين نيشان ديار کړ.

و ئه وې تينه گه هيت کا چاوا ئه څه دهنگه دهر دکه څيت هنگې ئه و دې
سه حکه ته خه لکې وه ختا باوه شکا وان دهيت، به لې نابيت بۆ پتر
روونکرن ئه و رابيت بۆ خه لکې ته مثيل بکه ت و بيزيت: ئها وه سا،
و پاشى رابيت ده څې خو څه که ت و څې دهنگې ب دهر پيخت، ئه څه
ژ تښتېن کرېته.

بۆ روونکړنا شه ريعه تې دڅيت ل سهر کاملترين رهنگ مروځ ديار
بکه ت د گوټن و کړياران ژى دا، څيچا ئه وې ئه حکامين شه رعى
ديار دکه ت دڅيت ب تازه و جوانى ديار بکه ت چونکې شه ريعه ت
ب خو ب ئاخفتنه کا روون و ئاشکه را يا هاتې، و ههروه سا ئه گهر
ب کړيار ژى تښته ک ژ شه ريعه تې ديار کړ دې ب حال و
سهروبه رکه ک کامل و تازه ديار که ت، بېى بکه فته د سهروبه رکه ک
کرېت و ب کيماسى دا يې څو مروځ پې کيم دبېت ژبه ر څې رهنگ
و سهروبه رې کرېت.

۸_ إِذَا انْتَهَيْتَ إِلَى مَجْلِسٍ فَسَلِّمْ، وَاجْلِسْ حَيْثُ يَنْتَهِي الْمَجْلِسُ، وَلَا تَجْلِسْ بَيْنَ الشَّمْسِ وَالظَّلِّ، وَلَا تَفْرُقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا، وَلَا تَقُمْ أَحَدًا مِنْ مَجْلِسِهِ، وَأَفْسَحْ لِمَنْ دَخَلَ، وَادْكُرْ اللَّهَ فِيهِ، وَأَقْلُهُ كَفَّارَتُهُ، فَتَقُولُ: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَلَّا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ).

ٹانکو: (ئہ گہر تو گہشتیہ دیوانہ کی سلاف بکہ یی، و ل وی جہی روینہ یی دیوان لئ ب دوماہی دہیت، و دناقبہرا پروژی و سیبہری دا نہروینہ، و د ناقبہرا دوو کہ سان دا ژیکفہ نہ کہ ئہ و نہ بیت ب دہستویرییا وان بیت، و کہ سی ژ جہی وی نہراکہ، و جہی بو ئہوی بکہ ئہوی دہیتہ دیوانی، و زکری خودی د دیوانی دا بکہ، و کیمترینا وی ئہوہ تو بیژی: (سبحانک اللہم و بحمدک، أشهد ألا اله الا أنت، أستغفرک و أتوب الیہ).

◆◆ شروکہ کرن ◆◆

نادابی ہشتی: گریدایہ ب ئہدہبی دیوانی (مہجس) قہ، و ہشت مہسہلہ یین تیدا:

مہسہلا ئیکی: (ئہ گہر تو گہشتی یہ دیوانہ کی سلاف بکہ یی).

و کاملترین سلاطین سلاطین تو بیژی: (السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته) وهکی بوری مه به حس کری.

مهسه لا دووی: (ل وی جھی روینه یی دیوان لی ب دوماهی دهیت)، ئانکو بو خو جھه کی ل دیوانی بگره یی کو دیوان لی ب دوماهی دهیت، هندی خه لکه نه گهر روینشتن ئیک دی ب رهخ یی دیقه روینیت، و دناف عه ربان دا وه سابوو که س ل لایه کی نه دروینشت و ئیک دی ل لایه کی دی، به لکو هه می ب رهخ ئیکقه د روینشتن، قیجا نه گهر ئیک هاته دیوانی دی ل نیزیک وی روینیت یی کو دیوان ل دهف وی ب دوماهی هاتی، و نه گهر ئیک دی ب دویف وی دا هات دی ل پشت وی روینیت، و نه گهر ئیک دی هات نه وژی دی ل پشت وی روینیت، قیجا نه فه یه دیوانا ریخستی و ب ریخ و پیخ کو توره و نه ده بی دیوانی تیدا دهیته بجه ئینان یا کو د سوننه تی دا هاتی.

و هندی نه دیوانن یین کو ژ ئیک فر و ژیکقه بووی وهکی حالی خه لکی د نه فرۆ دا، نه فه نه نه بوون یا کو وه خته کی د هاته کرن، دی بینی سی که سا دیوانه کا مه زن یا گرتی، ئیک ژ وان یی ل غه ربی (روژئاقای)، یی دی یی ل باکوری روینشتی، قیجا نه گهر ئیک هاته ژورور چو تیدا نینه ل باشووری روینیت، چونکی

خودانین دیوانی دیوان یا ژیکه کری و هر ئیک یی ل جهه کی،
قیجا ئه وی دهیته ژور یی ب که یفا خویه ل کیفه روینیت چونکی
چو دوماهیک بو دیوانی نینن.

بهلی ئه و دیوانین خه لک تیدا ب ریک و پیک د روینن و ئیک ل
دویف یی دی د روینیت، یا سوننهت بو ئه وی دهیته ژور
ئه وه ل وی جهی روینیت یی کو دیوان لی ب دوماهی هاتی، ئانکو
ل دوماهییی یا کو دیوان گه هشتییی.

مهسهلا سییی: (دناقبهرا روژی و سیبه ری دا نه روینه)، کو هندهک
ژ له شی ته ل بهر روژی بیت و هندهک ل بهر سیبه ری، ژ بهر وی
پاشقه لیدانا د حه دیسی دا هاتی یا کو ئبن ماجه ی ریوایهت کری،
و ئیسنادا وی یا حه سه نه.

و یا هاتییه ریوایهت کرن کو دیوانا شهیطانی یه بهلی چ تشتی
وهسا ثابت نه بوویه، ب ریکین وهسا یا هاتی یه ریوایهت کرن کو
ئیسنادا وان ثابت نینه.

مهسهلا چاری: (دناقبهرا که سی دا ژیکه نه که ئه و نه بیت ب
دهستویرییا وان بیت)، ئانکو دناقبهرا دوو که سان دا ژیکه نه که و
تو بچی دناقبهرا وان دا ب روینی، ئه و نه بیت تو دهستویرییی ژ
وان بخازی کو دناقبهرا وان دا روینی، و ئه صل ئه وه: هر ئیک ل

نيزيكي يى دى روينيت، قيجائگه ر قيبا دناقبهرا وان دا روينيت
دى دهستويرى ژ هردووكان خازيت.

وئگه ر دناقبهرا وان دا جههبيت ژ لايى شهريعتى فه پيدقى
نينه مروّف دهستويرى بخازيت، بو نمونه ئيك ب ره خ ئيكي فه
بيت ل هولگه كى يان هر جهه كى وهسا و دناقبهرا وان دا دوو جهين
قالا يان جهه كى قالا ههبيت، قيجائگه ر قيبا ل وى جهى روينيت
دناقبهرا هردووكان دا هنگى حه ققى وان هردووكان نينه
دهستويرى ژى بهيته خواستن، بهلكو هنگى دى حه ققى وان بيت
ئگه ر هردوول نيزيك ئيك روينشت بن و چ جهه دناقبهرا وان دا
نه ما بيت، وئگه ر هردوو نيزيك ئيك روينشت بن هنگى حه ققى
يى دى ژى نابيت ئه و بيژيته ئيك ژ وان كا پيچك خو قه ده دا
جهى من بكهت، ژ خو ئگه ر جهه هبوو ژ بهر دويربيا وان هنگى
دروسته بو ئه وى ئه و روينته وى جهى بيى دهستويريا وان.

مه سلا پينجى: (و كه سى ژ جهى وى نه راکه)، ئانكو بيژيبى رابه
ژ قى جهى، قيجا مروّف يى هاتيبه پاشقه ليدان ژ هندى كو ئگه ر
چوو د ناڤ ديوانه كى دا، ئه و ئيكي ژ جهى وى راکهت دا ئه و ل
جهى وى ب روينيت ئگه ر ئه و جهه عاده تن نه جهى وى بيت،
يه عنى ژبلى هندى كو ئگه ر ئيكي جهى خو يى تاييهت ههبيت،

وهكى ديوانا فهتوادانى بۆ نموونه، يان يا خواندنى، يان فيركرنى، خودانى قى جهى كو جهى وى يى هر جار بيت هنگى ئو هقتره ژ غهبرى خو بۆ ئهوى جهى.

مهسهلا شهشى: (و جهى بۆ ئهوى بكه يى ب ژوور دكه قيت)، ئانكو جهى بۆ فرهه بكه، و (الافساح): بهرفره هكرنه، خودايى مهزن دبيژيت: {يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجْلِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحَ اللَّهُ لَكُمْ} [المجادلة: ١١]

ئانكو: (ئهى ئهوين باوهرى ب خودى وپيغه مبهرى وى ئينامى و ب هيدايه تا وى هاتينه سهر رى، ئه گهر داخواز ژ هه وه هاته كرن هندهك ژ هه وه جهى بۆ هنده كان بهرفرهه بكه ن هوين وه بكه ن، خودى ژى ل دنيا وئاخره تى دى ل سهر هه وه كه ته بهرفره هى)

و بهرفره هكرنا خودايى مهزن ل سهر وان يين جهى بۆ عهبدان فرهه دكه ن دوو جوهره:

جورى ئيكي: بهرفره هكرنا ههستيارى (حسسى)، كو ديوانى بۆ وان خوش بكه ت، و د روينشتنا خودا رحه تيبى ببينن، قيجا كه س ژ وان ل سهر كه سى دى ناكه ته بهرته نگى.

جورى دووى: بهرفره هكرنا مهعنه وى، ب سه برئينا نا ئيك و دوو، و خوشيى ژ روينشتنا خو ببينن.

مهسه لا هفتی: (و زکریٰ خودی د دیوانی دا بکه)، و زکریٰ خودی
ژ لایبی شه ریعہ تی څه: ب ټه زمانی و دلی بکه ت، یان ب ټیک ژ وان.
څیجا هندک جار دی زکریٰ خودی ل سهر دلی عہدی ټاماده
بیت، و هندک جار ژی دی ب ټه زمانی که ت، و هندک جار ژی
دی حالی وی ته مام و کامل بیت دی ب ټه زمانی ژی بیژیت و ب
دلی ژی.

مهسه لا هشتی: کیترین زکر د دیوانی دا ټه وه تو بیژی:
(سبحانک اللهم وبحمدک، أشهد ألا اله الا أنت، أستغفرک وأتوب
الیک)، ټانکو کیترین زکر تو د دیوانی دا بیژی: که فاره تا
مه جلسی یه ټه وا کو د حه دیسان دا هاتی، و په یقین وی ټه ون بین
مه گوتین.

و یا هاتیبه ناڅکرن ب (که فاره تا مه جلسی) چونکی پتربیا دیوانین
مروڅان خه بسه و خه له تییان بخوڅه دگرن، څیجا ټه ف زکره دی
بیته که فاره ت بو وان په یقان، و ټه گهر دیوان یا خیری بیت یا
هاتیبه شه ریعہ ت کرن ټه و څی زکریٰ هه ر بیژیت و ټه و بو دیوانی
دی بیته وه کی خیتامه کی، و ټه څه یا ژ پیغه مبهری ﷺ هاتیبه
څه گوهاستن.

قِيَجَا ژ تشتی خهلهت ئه وه: هندهک هزر دکن کو ئه گهر د ناف
دیوانی دا تشتی خهلهت و بی مفا تیدا هاته گوتن ژ نوی مروّف
دی قی زکری بیژیت، و ئهوب خو د ههر دیوانه کا هه بیت دا مروّف
دی بیژیت، به لی ئه ف نافه یی بو هاتییه دانان وهک ملاحظه کرن
بو حالین خه لکی د دیوانین وان دا.

۹_ أَعْطِ الطَّرِيقَ حَقَّهُ، فَغَضَّ بَصَرَكَ، وَكَفَّ الْأَذَى، وَرَدَّ السَّلَامَ، وَأَمْرٌ
بِالْمَعْرُوفِ، وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ.

ٹانکو: (حەقی ریکی بدی، چاقین خو ژ حەرامی بگرە، و ئەزیەتی
نەگەهینە کەسێ، و بەرسقا سلاقی بدە، و فەرمانا ب باشیی بکە،
و پاشقە لیدانا ژ خرابیی بکە).

◆◆ شروفە کرن ◆◆

ئادابی نەهێ: گریداییە ب ئادابین ریکی قە، و پینج مەسەلە یین
تیدا:

مەسەلا ئیکی: (حەقی ریکی بدی)، و ئەقە ئەصلی کومکەرە بو
ئادابین ریکی هەمییان، و ئەقە وی هەمییهکی ریک دئیخیت و
بخوڤە دگریت ئەوا ب دویف دا بەحسکری ژ ئادابین ریکی، و ژبلی
وان ژ یین کو بەحس نەکرین ژ ئادابان.

و حەقی ریکی ئەوه: یا بو ئەوی ثابت بووی و خەلک پی پیگیر
بووی.

و ریکا زانینا وی: دەلیلهکی شەری پی هەبیت، یان عورفەکی
بەرنیاس بیت دناڤ جقاکی دا.

و توره و ئهدهب د رېكې دا ئهوه: حهقى وى بدهيى، ئانكو: ب
حهقى وى رابى و بجه-بيني.

قېجا هر تشتهكې ثابت بووى كو حهقى رېكې يه، چ ب دهليلهكې
شهرعى بيت يان ب رېكا عورفى بيت، دقېت مروّف بجه-بينيت و
پى رابيت.

و يا كو دكهفته د بن قى ئهصلى قه كو فرمانا پى ل مروقى
هاتيهكرن: ئه و ياسايانه يين كو رېكخراوين باژيران دانان ل
سهرانسهرى جوداهييا باژيران، ئهقهژى ئهوه يا بو رېكې
هاتيهدانان ب رېكا وى عورفى بنهجه-د ناف خهلكى دا، قېجا
هنگى دقېت عهبد يى پى پيگير بيت، چونكى ئهقهژى دكهفته د
بن دانا حهقى رېكې دا.

و ئهقه مهزنتر لى دهيت وهختا گرېداى بيت ب حهقى غهبرى وى
قه، و هنگى ئهقه دى مينته د ستويى وى دا ژبه ر وى يا وى
خرابكرى يان پويچ كرى ژ حهقى موسلمانان، چونكى ئهقه ژ
مالى گشتى يه يى كو موسلمان د مفايى وى دا بهشدار، قېجا
ئهگر تشتهكى ژى پويچ بكهت يان زيانهكې بگههينتى ئهقه ژ
هندي يه كو ئه و ب دانا حهقى رېكې نه رابوويه يا كو ژ لايى
شهرىعهتى قه ئه و ژى هاتيهه پاشقه ليدان.

مهسه لا دووی: (چاقین خو ژ تشتی حهرام بگره)، و ئه فه ته فصیله بو دانا حه قی ریکی، ژ وان حه ققان: گرتنا چاقایه، ئه وژی ئه وه: مروّف بگریت و نه بهردهت.

قیجا ژ توره و ئه ده بی ریکی ئه وه: تو چاقین خو بگری و نه بهردهی هوئه سه حکهت و ویقه سه حکهت، چونکی ئه فه تشته کی باش نینه.

چونکی خه لکی حورمهت بین هین، دبیت ئیک ژ وان تشته کی د گه ل هه ی حه س ناکهت که س سه حکه تی، قیجا هنگی یا کریته بو ته تو سه حکه بی.

و ئی ژ ی ل سه ر زیده بکه کو ئه وی چاقی خو بهردهت وه کی وی یه بی وه ریه کی بهردهت و خرابییا پی بگریت، قیجا ئه وژی دی سه حکه ته قیری و ویراهه و ئی تشتی و تشتی هه، هه تا ب ئی چه ندی خرابییا کوم دکهت و کارتیکرنی ل دلی وی دکهت ب ئی به ریخودانی، به روفاژی وی پی چاقین خو بگریت و سه ری خو ب چه مینیت و ب ریکا خو بجیت.

و د پهرتووکا (التوابین) دا یا ئبن قودامه ی دا یا هاتی: جاره کی زه لامه ک چوو ده ف که سه کی صالح و روینشته ده ف، و پاشی سه ری خو بلندکر و سه حکره بانئ مالا وی، و گوتی کو نیزیکه

دی بانئ مالا وی که قییت، وی که سئ صالح گوتئ: ئەڤه فه تره که من سه رئ خو بلند نه کری، ئبن قودامه ی گوت: (وان هه ز ژ به رئخودانا زیده نه دکر کا چاوا وان هه ز ژ ئاخفتنا زیده نه دکر)، چونکی ئەڤه ژ ئەگه رین فه سادبوونا (خراببوونا) دلی یه.

مه سه لا سییئ: (ئه زیه تی نه که ت)، و ئەزیه ت ئەوه: گه هاندنا وی تشتئ مروّف هه ز ژئ نه که ت، قئجا هه چییئ تشته کئ وه سا ب گه هینته که سه کی کو ئەو هه ز ژئ نه که ت، ئەو وی ئەزیه تا وی کر.

و فه رمانا ل عه بدی هاتییه کرن ئەو ئەزیه تی نه گه هینیت، ئانکو نابیت ئەزیه تا خه لکی بکه ت، قئجا نابیت ئەو ل سه ر رئیکئ ئەزیه ته کئ بگه هینیته که سه کی.

مه سه لا چارئ: (به رسقا سلاقی بده ت)، ئانکو به رسقا وی بده یئ سلاقی ته بکه ت.

و به رسقا دانا سلاقی -وه کی مه به ری نوکه دیارکری- واجبه ب ئیجماعا زانایان، ئبن عه بدولبه ر و غه یری وی یاڤه گوهاستی.

مه سه لا پیئنجئ: (فه رمانا ب باشییئ بکه، و پاشقه لئیدانا ژ خرابییئ بکه)، قئجا دی فه رمانا ب باشییئ که ت ب هندی کو خه لکی پالده ت بو خئیرئ و دلی وان ب به تی، و پاشقه لئیدانا ژ خرابییئ

بکھت ب ہندی کو وان پاشقہ ببت و خرابیبی ل بہر وان رہش
بکھت.

و حقّی ریکی یا کو د ئیری دا بہ حسگری پینج جورن:

۱_ گرتنا چاقان.

۲_ ئہ زیہ تی نہ کہت.

۳_ بہر سقدانا سلاقی.

۴_ فہرمانکرنا ب باشیبی.

۵_ پاشقہ لیڈانا ژ خرابیبی.

و ئہ قہ یی د حدیسا ئہ بی سہ عیدی خودری دا - خودی ژئ
رازی بیت - ہاتینہ بہ حسکرن، ئہ و حدیسا د ہر دوو صہ حیجان
دا ہاتی د مہ سہ لا حقّی ریکی دا.

۱۰۔ اَلْبَسِ الْجَمِيلَ مِنَ الثِّيَابِ، وَأَفْضَلُهَا الْأَبْيَضُ، وَلَا يُجَاوِزُ كَعْبِيكَ
سُفْلًا، وَبَدَأْ بِيَمِينِكَ لُبْسًا وَبِشِمَالِكَ خَلْعًا.

ٹانگو: (جلکے جوان ل بہر خو بکہ، و باشتربینے وان ئه وه یی رہنگ
سپی بیت، و بلا جلکے ته ژ بنی قه د بن گوزه کی دا نه بیت، و ژ
لایے راستے بکہ بہر خو، و ژ لایے چه پی بیخه).

◆◆ شروفه کرن ◆◆

نادابے دهے: گریداییه ب نادابین جلکانفه، و پینج مهسه له یین
تیدا:

مهسه لا ئیکے: (جلکے جوان ل بہر خو بکہ)، فرمان یا ب جلکے
جوان کری بول بہر خو کرنے، و په یقا (الثیاب) جه معا (الثوب) ه:
ناقه که کو مروف دکه ته بہر تشته کی ژ له شی خو، وه کی
دشدا شه ی، دمرسووکی، قیجا هر تشته کی دکه نه بہر له شی
دبیژنی: (الثوب_ جلک).

و یی هاتییه ناقرن ب (ثوب) چونکی لی دزقریتی قه، هر چه ند
جار دکه ته بہر خو.

و جلکے جوان: ئه وه یی تازه بیت ژ لایے شهر بعه تی و عورفی قه.

ول بهر کرنا وی جلکی ئه وه: تو له شی پی ب راپیچی یان هنده کی ژ له شی.

مه سه لا دووی: (و باشتزینی وان ئه وه یی رهنگ سپی بیت)، و ئه وه باشتزینه ژ لایئ شه ریه تی و طه بیعه تی ژ ی فه، چونکی سپی سه روکی رهنگانه، قیجا شه ریه تی ژ ی ل ده ستییکی رهنگی سپی یی هه لبزارتی و فه رمان ب وی رهنگی یا کری، و ئه وه ب دروستی یا ژ پیغه مبه ری ﷺ هاتییه فه گوهاستن: (الْبَسُوا الْبِیَاضَ). ئانکو: (جلکی سپی بکه نه بهرخو).

و رهنگی سپی ژ جلکی ئه وه: یی ژ لایئ عورف و عه ده تی فه یی تازه بیت نه کو ئه و بیت یی ژ لایئ عورفی فه کریت و نه عه ده تی بیت، و عورف ژ ی د جودانه ل دویف جه و وه ختان.

قیجا یا کو د ناڤ مه دا به ربه لاف⁽¹⁾ و ئه و جلکی عاده ته ن زه لام ژ رهنگی سپی دکه تی ئه وه: کو دشداشی وی یان دمرسووکا وی یا سپی بیت، بی کو عه با و پیلاڤا وی یا سپی بیت، چونکی عه با یان پیلاڤا سپی د ناڤ عورفی مه دا تشته کی نه جوان و نه یی به ربه لافه، قیجا مروڤ هنگی دی رهنگی سپی بو جلکی بکار

(1) مه به ستا شیخی پی ل ئه و جهی ئه و لی دژیت کو وه لاتئ سعودیه یان ده فه را خه لیج ب گشتی. (وه رگیڤ)

ئىنىت ھندى يى گونجاي عورفى باژيرى مروقى بيت بهلى ئه گهر
نه يى گونجاي بيت بو نموونه د ناف عورفى باژيرهكى دا تشتهكى
كريت بيت، هنگى مروف ناكه تى، چونكى دقيت عورفى ژى
بهرچاڤ ومركريت، و ئه حكام ژى موافقى عورفانه.

مهسهلا سيبى: (و ناچيبيت جلك ژ بنى قه د بن گوزه كا مروقى
دابيت)، به حسا دههمه نا جلكى كر كا دى هه تا كيڤه بن، كو
ئه وژى: ههردوو گوزه كن.

و گوزهك: ئه و ههردوو گريڤه نه ئه وىن ل ره خين پى مروقى.

و ل دويڤ گوتنا دروستتر يا ئه هلى لوغه تى كو هه ر پييه كى دوو
گوزهك يين ههين:

ئيك ژ وان: يا دياره (يا ب سه رقه).

و يادى: يا ژ ناف دا.

قيجا دههمه نا جلكى ژ بنى قه دى د سه ر گوزهكان دا بن.

و جهى وى ئه وه: وه ختا مروف بشيت دقيت بينته د سه ر گوزهكان
دا نه كو ژ نه چارى بكه فته سه ر، وه كى كو ئيك بچيته سوجدى
قيجا جلكى وى بكه فته سه ر گوزهكان، ئه قه هنگى چ ل سه ر قى
ناچيت، يان هه ر جهه كى وه سا، يان ژى وه كى جهى كارى كو

مرؤف هه و جه ببیت جلکه کئی دریژ بکه تی کو بکه فته سهر گوزه کان
وهکی وان بیین د بواری نۆژداری و جهین وهسا دا کار دکهن کو
نه چارن فی تشتی بکه ن ل جهین کو ئیشین فه گر لی هه بن.

و دانه ری پهر تووکی به حسا جلکی ژ سه ریقه نه کر کا دقیت هه تا
کیقه بیت، یه عنی به حس نه کر کا جلک ژ سه ریقه دقیت هه تا کیقه
بیت، چونکی چ سنوور (حه د) بو نینن، هه ما دروسته بو ئه وی ئه و
هه تا سهر ناڤکی دریژ بکه ت، و بو ئه وی هه یه ئه و هه تا سهر
سنگی ببه ت، و بو ئه وی هه یه ئه و هه تا سهر ملین خو ببه ت.

و کیمترین هه د بو جلکی ژ لایی سه ریقه کو له شی بگریت ئه وه:
عه و ره ت پی بهیته ستاره کرن، وهکی کو بگه هته سهر ناڤکی، ئه فه
ب نسه تی زه لامی بالغ، فیجا بو زه لامی بالغ جلکی وی ژ لایی
سه ریقه کیمترین تشت دقیت بگه هته سهر ناڤکی، و ناڤک ب خو
نه ژ عه و ره تی یه، فیجا ئه گهر جلکی خو ئینا د بن ناڤکی دا، هنگی
ئه فه ژ لایی شه ریعه تی فه مه منوعه و ناچیبیت.

مه سه لا چاری: (ژ لایی راستی جلکی بکه بهر خو)، فیجا دی ژ
لایی راستی که ته بهر خو بو ئه وی جلکی دوو لا هه بن: راست و
چه پ، وهکی قه میسی بو نموونه دوو هچک بیین هه یین، دی
ده ستپیک ده ستی راستی که تی و پاشی چه پ، یان بو شه لوالی

دوو دهلنگ بيښ ههين، و ههر جلکه کي دي يي وهسا، بهلي ئه و
جلکي لايه ک ب تني ههبيت، وهکي کو تشته کي بکه ته سهري خو
يان ناچاڅيڼ خو، هنگي ئه ف جلکه ناکه فته د بن څي مه سهلي
قه.

ئه گهر بو نمونه ئيکي څييا تشته کي بکه ته سهري خو ئه و
نعتيما دا خو نادانته سهر لايه کي چونکي چو جوداهي نينه هه ما
چاوا بکه تي وهکي ئيکه، به روڅاڅي وي جلکي دوو لا هه بن - وهکي
دهست و پييا - هنگي بو څي جلکي دي ژ لايي راستي دهست پي
که ت.

مه سه لا پيښي: (ژ لايي چه پي جلکي بيځه)، و ههروه سا بو ئه وي
جلکي دوو لا هه بن: راست و چه پ، دي ژ لايي چه پي دهست پي
که ي بو ئيځستنا جلکي، بهلي ئه و جلکي ئيک لا بيت ناکه فته د
بنقه وهکي بوري مه به حس کري.

و پاشی دانه ری پهرتووکى گۆتئا خو ب دوماهى ئینا ب (تمت
بحمد الله)، چونكى همد په یقا شوکری یه، و فه رمانا ل مروّقى
هاتییه کرن مروّف همدا خودی بکته وه ختا نیعمه ته کا خودی
دبینیت، و ژ وان نیعمه تان ژى: وه ختا مروّف پهرتووکه کى ژ
پهرتووکان ب دوماهى دئینیت.

و پشتی دانه ری پهرتووکى پهرتووکا خو ب همدا خودی ب
دوماهى ئینای، ئەم ژى وهرگیپرانى دى ب دوماهى ئینین ب
همدا خودی و دى بیژین: (والحمد لله رب العالمین).

و الحمد لله رب العالمين
و صلى الله وسلم على نبينا محمد
و على آله وصحبه أجمعين

مزگفت

www.mzgaft.com

کیماسی د ئادابان دا ژ لای زانین و
کارپیکرنی څه، کیماسی یه د عه بدینیي دا،
و که مالا ئادابان ل دهف مروقی ژ لای زانین و
کارپیکرنی څه، که ماله د عه بدینیي دا.
څیجا دځیت طالبی علی ب تایبه تی و موسلمان
ب گشتی فان ئادابان بزنان و کار پی بکه ن.

الشیخ د. صالح العصیبي - حفظه الله-

مزگه فت

www.mzgaft.com